

μεσα στους Αρβανίτες και στο Μεσολόγγι να καλωσοριστή. Μά καπου, έδω κ' εκεί, χύνονταν και περνούσαν, όμοιοι στην όρμη με λυκαγέλη, ότοι μέσ' την καρδιά τους είχανε σά δίκωπο μαχαίρι τών άδερφιών τή δυστυχιά και τό παράπονο.

Και μιάν αύγή, άζημέρωτην ακόμα, έφτασε στο Μεσολόγγι ο Γιώτη Γκιώνης, έδλαθος με τούς δικούς του. Και με τό φως τής μέρας, τής χαρούμενες στίς τόσες που περνούσαν άχαρες, Σουλιώτης με Σουλιώτη άλλαζανε φιλιά, κ' έκαναν πανηγύρι.

Τόμαθε κ' ή Μαλάμωνα, ή χήρα ή Καπετάνισσα, που βρέθηκε κι' αύτή κλεισμένη με τούς άλλους, και μοίραζε τών άλλωνών τά βάσανα με τίς δικές της πίκρες. Ξεσκούφατη, έτρεξε στο Γιώτη Γκιώνη.

— Όρα καλή κ' εύλογημένη πούρθεσ ! του φώναζε από μακριά. Ό γυιός μου πούναι ;

— Τόν άφησα στ' Αποκόρο, θεια, μ' άλλο μπουλουκι. Έχουν άνεμικό ντουφεκι. Και βαρουν τούς Τούρκους όπου τούς άντέσουν.

— Κ' έσύ πώς ήρθεσ ; Έχεις κανένα δικό σου 'ω στο Μεσολόγγι ;

— Όχι, για τήν πατρίδα, θεια Μαλάμωνα.

— Λοιπόν, τ' άδέρφια του είν' έδω, κι' αύτός γυρίζει τά βουνα ; Και τήν πατρίδα δέν τή συλλογάται ; Κ' έμένα μ' άρίνει να κυτάζω σάς και να σάς ντρέπωμαι ;

Σκληρή κ' άγριεμένη, σήκωσε τά χέρια άπάνου.

— Μή, θεια, μή τόν καταρίσαι !

— Τήν κατέρα μου !

Όλοι έφριξαν. Τρεις μέρες πέρασαν και τρεις νύχτες με τόν πόλεμο που άγρίευε. Κ' ένα πρωί, Θεού χαρά, έγινε ανάπαψη. Αρβανίτης βγήκε άντίκρου και ζήτησε τή γριά Μαλάμωνα να ιδή και να τής μιλήσει. Έτρεξαν και τήν έφεραν άπάνου στα προχώματα.

— Γριά Μαλάμωνα, γυναίκα του Γιώργου του Μαλάμου, φώναζε ο Αρβανίτης, σε χαιρετάει ο γυιός σου ! Ηρθε να σε ιδή !

Κ' ύψω' ένα κοντάρι, μ' ένα κεφάλι άνθρώπου στην κορφή.

Αναταράχτηκε ή Μαλάμωνα.

— Παιδί μου, Πύλιε μου, έκραξε στριγγά. Τήν εύκή μου νάχης, έτσι, πληκάρη τ' ήθελα ! Και σύ, άπιστε, πρέπει να πληρωθής, και σύ !

Άρπαξε από κάποιον ένα καρουφύλλι. Γονάτισε, σημάδεψε. Κι' ο Αρβανίτης έπεσε μαζί με τό κον-

τάρι. Έπεσε κ' ή γυναίκα σωριαστή, άψυχη στο χώμα κάτω.

*

ΒΟΥΛΙΩΤΕΣ ΚΙ' ΑΡΒΑΝΙΤΕΣ

Στό Μεσολόγγι τό πικρό, που πολέμαγε νύχτα και μέρα, πρώτος από τούς πρώτους ο Κίτσος ο Τζαβέλας βάσταγε τόν πόλεμο. Κι' ο Κίτσος, είχε έναν άντίμαχο. Είχε τόν Κιτσάκη, τ' όμορφό τό Σουλιωτόπουλο, παιδί δεκάξι χρονών, άνιψι άπ' τή γενιά του.

Για τόν Κιτσάκη παιγνίδι ήταν ο πόλεμος. Χαρές μονάχα και γλυκές λαχτάρες εύρισκε σ' αύτόν. Ήταν άγνό τό πληκάρη, κ' ήταν άκμαθο. Κ' ήταν γραμμένο να χαθή από τήν άποκοτιά του που περνούσε κάθε όνορο, κ' έφτανε τήν άψηφισιά τή θεία του χαρομαγεμένου.

Μέσ' τό πολεμικό τό μάνισμά του, τραβώντας ίσα στον όχτρό, μιά μέρα βρέθηκε δλομόναχος άνάμεσα στους Αρβανίτες, που τόν είχανε τρομάξει. Τότε ξύπνησε. Σάν πεινασμένα άγρίμια τόν τριγύρισαν αύτοί. Και γελούσαν άσκημα. Μά ή όμορφιά κ' ή τρέλλα του έκοβε κάθε όρμη τους. Τά καρουφύλλα γυρισμένα κατ' αύτόν σωπούσανε.

— Δέν είν' έσύ του Γιώργου Τζαβέλα τό παιδί ; ρώτησε ο καπετάνος τούς θαμαζοντάς τον.

— Πολεμάτε, εγώ είμαι, είν' ο Κιτσάκης έτοιμος στο θάνατο.

— Ήτανε πληκάρη, ώρέ παιδί, μά έσύ θα τόν περάσης... Κάποτε με γλύτωσε άπ' τό θάνατο' σύρε, γύρισε στη μέννα σου !

Ό Κιτσάκης όμως άναψε. Τόχε για ντροπή να του θυμάν τή μάνα του τέτοια στιγμή !

— Χτυπάτε, θα χτυτήσω ! είνε. Και τοιμάστηκε.

*

— Σύρε ! είνε ο Αρβανίτης.

Ανοιξαν τόπο να περάσει. Κ' έφυγε ο Κιτσάκης ντροπισμένος. Ποτέ δέν πίστευε πως θα χε γι' αύτόν ο πόλεμος τέτοιο άξιαφο φαρμάκι. Να του χάριση Αρβανίτης τή ζωή ! Δέν είχε ξεμακρύνη πολύ, κ' ένα ντουφεκι ακούστηκε. Κ' έπεσε σκοτωμένο τό παληκρόπουλο.

Μανισμένος ο καπετάνος ο Αρβανίτης τραβήξε τό σπαθί. Κι' άρπαξε άπ' τά μαλλιά τόν άπιστο πουχε ρίζη

— Γικτι τόκαμες ; άγριος τονε ρώτησε.
— Έχασα κ' εγώ τόν άδερφό μου...

— Πότε, κι' από ποιόν ;
— Χτές... από τό μπάρμπα του, τόν Κίτσο τό Τζαβέλα.

Με λύπη έβλεπε πάλι ο Αρβανίτης τό σπαθί στη θήκη.

*

Ο ΒΟΥΛΙΩΤΗΣ

Ό Γεροσουλιώτης μαζευε τόν πόνο του πολύν καιρό. Σί κανέναν όμως δέν ξεμολογόταν τό σκοπό του. Χρόνια ήταν παρασμένα που τούς ξέρουσε τό κύμα τ' άδικο τής μοίρας τής σκληρής, στο πράσινο άκρογιάλι τών Κορφών. Κ' ενφ οι άλλοι μ' άνθοδότανα γελούσανε τήν πείνα και τή σφοδρά τους, κ' ενφ βρισκαε κάποια παρηγοριά στα κάλλη του φιλόξενου νησιού, ο Γεροσουλιώτης είχε άλλος τό νοσ του. Όλημερίς άγνάντευε τά ξεροδούτικ τ' άντικρυνά. Κι' όλονυχτίς ο πάθος του, άγρυπνος, τόν πολεμούσε.

Κάποτε, βράδυ, γύρισε στο σπίτι χτυπημένος σαν από καινούρια σφοδρά.

— Ό άμοιρος εγώ, είνε, τί κατάρη μ' ήρε ! Ό Θεός μ' όργίστηκε !

Έκαμε τούς άλλους να τρομάζουν. Παιδιά κ' έγγονία τόν τριγύρισαν. Ό γέρος χτύπαγε τά στήθη του.

— Πάει τό Σουλι, φώναζε. Πάει παιδί !

• Έκλαψε, κ' ύστερα σώπησε βλοσυρός. Στά φιλικά τά λόγια ούτε και πρότεζε. Οι Σουλιώτες οι άμοιροι συνείθιζαν με τής πετρίδας τό χαμό. Η έλπίδα μοναχά περίσσευε άπ' τά παρασμένα τους. Ό γέρος έδειξε παις ύστερα να μαλακώνη. Έφαγε γελαττός, και πλάγιασε. Και τήν αύγή δι βρέθηκε στο στρώμα του.

Με ψυχρακίκα είχε περάσει στ' άκρογιάλι τό στεριανό. Βαστούσε τ' άρματα του, σά σε πόλεμο. Αδειος από κάθε άλλο φόρτωμα. Νηστικός, παις ξέρι πόσο πλανήθηκε και που. Κάποτε νύχτωσε έξω από τό Σουλι. Και μπήκε στο χωριό άθώρητος, αν ύπαρχε κι' άλλη εκεί ζωή. Χαιρετάει τό Σουλι ο γέρος και δέν άντιχαιρετείται. Νά τά σπίτια τώρα τά γειτονικά, όλα βουθά ! Κι' άδεια και νεκρικά. Γυμνές χάσκουν οι θύρες τους και τά παραθύρια.

Μισόπνοος και ζαλισμένος άπ' τήν κοίρατη, ο Γεροσουλιώτης, θοροεί πως βρίσκεται σ' άλλο Σουλι, φανταστικό. Στάκεται και φωνάζει κανένα γείτονα του.

— Μαρή γεθεντισμένη ! Τώρα θα σ' τό κάνω κομμάτια να ιδής έσύ !

— Μαριώ θα τσακωθούμ' απόψε, θα γενούμ' από δυό χωριά !... Τί σου καναμε κ' είσαι κακιωμένη ;

— Μαριώ, για τό χατήρι μου θα κίτσης ! Τά παιδιά τήν τριγύρισαν, φράζοντας τό δρόμο, κι ο Γιάννης, με τά περακάλλη, πέρασε θαρρετά τό χέρι στη μεσούλα της. Κείνη κοντοστάθηκε μιά στιγμή, σά να συλλογιζότανε, κ' ύστερα μονομιάς ξέφυγε, σαν πουλί, μέσ' από τά χέρια τους, τρέχοντας κατ' τό σπίτι της...

— Μήν τή στενοχωράτε !— είν' ή κυρία Σεβαστή, σερβίροντας τόν καφέ—είναι λίγο πεισματάρικο, νευρικό κίρτσι, μά τό συμπαθώ για τίς άλλες χάρεις του... Σενα, Γιάννη, να μη σε ιδώ άλλη φορά να τής πιάσης τή μέση !

— Α ! τώρα νκι ! Αυτό θα πη μάνα σοβαρή !... Έτσι κ' ένας περνούσε μιά φορά τό ποτάμι με τό γαϊδούρι του και του σίκωνε ψηλά τήν ούρα να μη βραχί !...

— Μήν κοροϊδεύης, γιατρέ, τό σωστό είναι σωστό !... Δέ θέλω να βγκίνουν άπ' τά όρια... Κ' οι τρίλλιζες, θαρρώ, θα πάψουνε...

— Αυτό τό κορίτσι δείχνει πολλά, μά πάρα

Γ. Ν. ΑΒΑΖΟΣ

ΣΤΟΝ ΚΑΒΟ'

— Βρέ τί πονοκέφαλος και κολοκύθια ! Γιάννη ! βάλε του κοριτσιού κρασί να κάνη κέφι... Στήν ύγια σου, Μαριώ !

— Στήν ύγια τής Μαριώς ! Βίβα !

— Έλα τώρα, πές τό τραγουδάκι...

— Δέ θα σάς τό πω καλά, μά τί να κάνω σαν τό θέτε... να με συμπαθάτε κιόλας !

Η Μαριώ, καθισμένη κοντά στην κυρά της, σήκωσε τό μαντύλι της, ξερόβηξε κι άρχισε σιγανά να λέη κάποιο τραγούδι του χωριού της...

Βασιλικός πλατόφυλλος με τά σαράντα φύλλα,

*) Η άρχή του στον αριθ. 308.

μέσ' στην αλλη μου φύτρωσε χωρίς να τόνε σπείρω !

Τόν πούζα τή χαρουγή, με τή δροσούλα βράδυ, μά πέφτανε τά φύλλα του και χάθ' ή μυρουδιά του !

— Μαννούλα μ' πάει τό λούλουδο !

— Αλλοί σου, δυχατέρα ! νερό δέν τό ποτίζουνε μόν δάκρυ, νύχτα μέρα !

Η σιγανή φωνή τής Μαριώς λίγωσε στο τέλος τρεμουλιαστή και τραβήχτηκε ψηλά, τριγύρω στα βουνα άντιλαλώντας, μεσ' σ' τής νύχτας τή σιγαλιά. Σά να ξύπνησε κάτι στην καρδιά της τό πονετικό τραγούδι, βουρκώσανε μονομιάς τά μάτια της και σηκώθηκε βιαστική να φύγη, κρύβοντας έτσι τά δάκρυα...

— Καλή νύχτα, κυρούλα, να με συμπαθάτε !

— Τ' είν' αυτά, Μαριώ ; Σ' έπιασ' έλογόμυγα ; μπά σε καλό σου, παιδί μου !— φώναξ' ο γιάτρος και τήν τραβούσε πο τό φουστάνι της...

— Άσε με, κύρ γιατρέ μ', θα μ' ξεσχίς' τό φουστάν', άσε με νάχης καλή ψυχούλα !

— Γειά χαρά σου, καπετάν Ζυγοῦρη! Καλῶς σὰς ἦρα κι' ὄλους σὰς!

Ἀπόκριση καμμιά. Νά και τὸ σπίτι τὸ δικό του! Νά τος κι' ὁ γεροπρίναρος ὁ φουντωτός, νά και τὸ ξεροπήγαδο στὴν πέτρινη αὐλή. Ὅμως ἡ θύρα εἶναι κλεισμένη. Ἀνοίγει, βλέπει: στὴ γωνιά φωτιά ζωντανεμένη. Σὰ νῆχασε τὸ νοῦ του μόνη μιὰ στιγμή. Ἐπειτα δὴλ φανήκανε νὰ ξαστερώνουν. Καὶ τὸ ξαστέρωμά τους ἦταν ἡ τρέλλα του. Μ' ἀνοιχτόκαρδη ματιά κυτᾶζει γύρω. Στρωμένο τὸ παραγῶνι, κ' ἡ φωτιά λαμπρῆ τὸν κράζουν. Κ' ἔτοιμο τὸ τραπέζι, τὸ φτωχικό. Κάθεται σταυροπόδι καὶ τοιμάζεται νὰ πῆσῃ στὸ φαί, σὰ θεριὸ βλονήστικο. Καὶ τότε θόρυβος ἀκούγεται στὴν αὐλή. Τρεῖς Ἀρβανῆτες μπαίνουνε στὸ σπίτι. Στέκονται ξαφνισμένοι. Καὶ κρκοῦνε στὰ χέρια τ' ἔρματα.

— Τ' εἶστε σεῖς; ρωτᾷε ὁ γέρος ἦσυχά.

Δέ συλλογιέται τίποτε κακό. Κι ἄξαφνα δὴλ τὰ φαντάζεται. Κι' ὄρθος, καὶ φοβερός, σὰ σκιαχτρο, καθὼς εἶχε γίνῃ ἀπὸ τοὺς κόπους κι' ἀπ' τοῦ νοῦ του τὸν παραδαρμό, κρᾶζει στοὺς Ἀρβανῆτες.

— Ὄρε, τί θέλετε στὸ Σοῦλι ἰεσεῖς, σκυλιά; Τὸ Σοῦλι ψέματα εἶναι πῶς τὸ πῆρατε! Τὸ Σοῦλι ζῆ!

Κι' ὡς νὰ τραβήξῃ τὸ σπαθί ὁ Γεροσουλιώτης, ἔπεσε νεκρός.

*

Η ΚΑΗΡΟΝΟΜΙΑ

Ἡ γριὰ Σουλιώτισσα εἶπε νὰ πεθάνῃ παιά. Ἐθίωσε τὸ θάνατό της, σὰ νῆχε τὸ προμήνυμά του ἀπὸ καιρό. Κι' ἀλήθεια, τὰ στερνά της εἰδείζαν πῶς ἦταν ἔτοιμη ἦσυχά νὰ τὸν καλοδεχτῆ.

Τὴν τελευταία στιγμή ἀνησύχησε. Δείλιασε μ' ἕναν τρόπο. Κάτι εἰδείξε πῶς εἶχε λησμονήσῃ.

Γύρω της, θυγατέρες καὶ γαμπροί, τὴν ἐκλαίγαν. Κι' αὐτὴ ἀνάλαβε ἄξαφνα. Ζήτησε τὸ μικρὸ τὸν ἔγγονά της. Κ' ἔβγαλε τοὺς ἄλλους ὄξω. Τὴν ὀλοστερῆ της τὴ βουλή θὰ τοῦ παραδίνε, κ' ἦταν ἰπίσημη ἡ ἔτοιμοθάνατη. Κ' ἐνῶ ἀρχίζε τὸ παραλογπτό της, ἡ ματιά της ἔφεγγε καθαρῆ.

— Σ' ἰεῖνα, γυιέ μου, εἶπε, θέλω ν' ἀφήσω τὴ διαθήκη μου τὴ μυστική — κανεὶς νὰ μὴν τὴ μάθῃ! Εὐκὴ μου κ' ἡ κατάρρα μου, νὰ σηκωθῆς νὰ πῆς στὸ Σοῦλι. Πρῶτα θέλω νὰ σοῦ μολογήσω πῶς τὸ Σοῦλι θὰ λευτερωθῆ! Καὶ θὰ πῆς, ἀντάμα μὲ τοὺς ἄλλους τοὺς Σουλιώτες. Τότε, ἀφοῦ γονατίσης

νὰ φιλήσης τ' ἀγὸ χῶμα του, νὰ κάμης κατοχὴ στὸ σπίτι. Θὰ τὸ γνωρίσης ἀπὸ τὸ πουρνάρι στὴν αὐλή. Ἄμπορεῖ νὰ μὴν εἶναι ἄνωγ... καὶ τὸ σπίτι νὰ γκρεμιστῆκε, ἀλήθεια — νὰ τὸ βρῆς! Καὶ νὰ τὸ ξαναχτίσης στὰ παλιά του θέμελα Ρωτῶντας, θὰ τὸ μάθης. Κάποιος παλιός θὰ μαρτυρήσῃ τ' ὄνομά του. Τὸ δικό μας τ' ὄνομα! Νὰ τ' ἀγιάσης πρῶτα, καὶ νὰ κατοικήθῃς. Οἱ Τοῦρκοι θὰ τὸ μόλεψαν... Νυφούλα ἦμουν ποῦ τ' ἄφησα νὰ πῆς!

Ἐπειτα νὰ ζητήσης τὰ χτήματά μας, ποῦ θ' ἀγρίεψαν τώρα καὶ θὰ θέρειψαν. Ἄν τᾶχη ξένος, θὰ τὰ πάρῃς μὲ τὸ χέρι σου, μὲ τὸ σπαθί σου! Θὰ ζητήσης καὶ τὸ διάφορό τους τόσα χρόνια. Ἀκούς; Εἶναι ἡ προίκα μου τὰ παλιοχώραφα, μὰ εἶν' ἀκριβά γιὰ σένα! Τέτοις εἶναι ποῦ εἶναι. Τὸν τόπο τὸν ἐνέ λέν Ἀστραπολάγκκο. Ἄπ' τ' ὄνομα θὰ τὸν γωρίσης. Θὰ καταλάβῃς μακαχός σου. Καὶ τὰ σημάδια θὰ σοῦ τὸν δείξουν ὀλοφάνερα. Στὴν ἀκρὴ εἶναι τὸ ρέμα, τὸ Στειρόρεμα. Καταμεσῆς σηκώνεται ἕνας βράχος, Ἀνεμόδραχος. Ἐκεῖ ἀπὸ κάτου στάλιζαν τὰ γίδια μας, ποῦ ἐγὼ τὰ βόσκαγα κορίτσι. Τώρα ξένα θὰ ρημάζουν — νὰ τὰ διώξῃς! Κι' ἀπὸ πάνω ἄγριχ μελίσινα φώλιαζαν. Ἐκεῖ σκαρφύλινα μικρῆ, καὶ τὰ τρυγούσα. Χιλιάδες ὀκάδες τὸ μέλι θᾶχει γίνῃ τώρα. Κ' εἶναι δικό σου ὄλο τὸ μέλι! Καὶ τὸ κερί. Ὅλα δικά σου θᾶναι! Μὲ τὴν εὐκὴ μου σοῦ τ' ἀρῶ. Καὶ σ' ἀρῶ γιὰ... μὴ λησμονήσης τίποτε... καὶ σῶπα...

Ἐπεσε ἀνάτομα καὶ παραδόθηκε. Τὴν τελευταία στιγμή σφράγισε μὲ τὸ δάχτυλο τὸ στόμα της. Ἦταν σημάδι στὸ παιδί. Τὰ μάτια της παιά σ' ἄλλον κόσμον βλέπανε.

*

ΤΟ ΣΟΥΛΙ

Παιδιά Μωραϊτάκια, περαστικά καὶ ταξειδιάρικα, τραγουδούσανε μίς τὸ κρασοπουλεῖό, ὕστερ' ἀπὸ φαγοπότη. Στάθηκα νὰ τοὺς ἀκούσω. Ἦταν ἕνα τραγοῦδι ποῦ δὲν τᾶξερα. Τραγοῦδι τοῦ Σουλιού, ἀπὸ κείνα τὰ παλιά, ποῦ τᾶσπειρε στὰ πέρατα ἡ Δόξα ἡ φτεροφόρα, ἡ ἴδια ποῦ ἔφερε στ' ἀφτιά μου καὶ τοῦτο τ' ἀπομεινάρι τ' ἀκριβὸ ἀπὸ τοῦ Μωραῖ τὴν ἀκρὴ. Σὰν ἀντίλαλος ἀπὸ τὰ χρόνια τὰ βαριά φυλακωμένους, ποῦ τὸν πλάκωναν κι' ἄξαφνα λευτερώθηκε; ἦταν καὶ τοῦτο τὸ τραγοῦδι τὸ κομματιασμένο. Ρεῖπιο ἀπὸ κόσμον ξεχασμένον.

Ἀφοῦ κόπηκε τὸ τραγοῦδι, ἔμεινε ἡ συντροφιά

συλλογιμένη λίγο. Μπῆκα τότε κ' ἐγὼ μίση. Κάθισα σιωπηλός, ἐλπίζοντας τοῦ τραγοῦδιού τ' ἀπόσωμα. Ἐλπίδα γελασμένη. Μὲ τοῦ τραγοῦδιού ἀκόμα τὸν ἀχὸ στ' ἄφτιά τους, οἱ χωριῆτες μιλούσανε ψυχρά.

— Κατὰ ποῦ πέφτει αὐτὸ τὸ Σοῦλι; ρώτησε ἕνας τους.

— Ἐγὼ ἀκούση ἕνα χωριό, Σοῦλι, κάπου, στὸ Μωραῖ, εἶπ' ὁ ἄλλος.

— Κάπου βρίσκεται κατὰ τὴ Ρούμελη, ἄλλος ἀποκοιθήκε.

— Τὸ Σοῦλι γράφεται στὴν ἱστορία, βρε παιδιά, εἶπ' ὁ λογιώτατος τῆς παρίας. Δὲν τᾶχετ' ἀκουστά; Ποῦ πέφτει δὲ θυμάμαι... Ἐπὺ δὲν ξερεῖς νὰ μᾶς πῆς ποῦ βρίσκεται τὸ Σοῦλι;

Ὁ λογιώτατος ρωτοῦσ' ἔμεινα.

— Χάρηκα τὸ τραγοῦδι σας, μωρὲ παιδιά, εἶπα γ' ὡ. Τί ὀμορφιά γιομάτο καὶ τί λεβεντιά! Νὰ σὰς ρωτήσω, ἀπὸ ποῦ εἴσατε;

— Μωραῖτες, εἶπαν ὄλοι.

— Γειά σας, καὶ καλὴ ὄρα στὸ ταξίδι σας. Εἴσατε γιὰ μακριά; Ὅσο θυμάστε τὸ τραγοῦδι αὐτό, δὲ θὰ χαθῆτε. Καὶ τὴν πατρίδα δὲ θὰ τὴ λησμονήσετε.

— Ναι, ἀλλὰ δὲ μᾶς εἶπετε γιὰ τὸ Σοῦλι...

— Τὸ Σοῦλι, στὸ τραγοῦδι βρίσκεται... ἄλλοῦ παιά δὲ θὰ τ' ἀπαντήσετε. Ὄρα καλή, μὲρα παιδιά, ποῦ λησμονήσατε τὸ Σοῦλι. Καλὰ διάφορα στὸ μακρινὸ ταξίδι σας, πικιδιά Μωραϊτόπουλα!

ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ

Τὸ μόνον πατριωτικὸν

Τὸ μόνον εἰλικρινές

Τὸ μόνον Ἑλληνικὸν

ΛΑΧΕΙΟΝ

ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ

ΚΗΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΜΕ ΜΙΑΝ ΔΡΑΧΜΗΝ ΚΕΡΔΟΣ 100,000 ΔΡΧ.

ΠΡΟΣΕΧΕΙΣ ΚΑΗΡΟΣΕΙΣ

26 Ὀκτωβρίου καὶ 31 Δεκεμβρίου 1908

πολλά, σημάδια ὀστερισμοῦ Παράξενο εἶναι πῶς καὶ μέσα στὰ χωριά τὴ βρίσκει κανεὶς αὐτὴ τὴ παλαιαρῶστικα. Οἱ συγγίνης οἱ εὐκόλες, τὰ συχνὰ γενάτια, τὰ ξαφνικά κλάματα φανερώνουνε νεῦρα ξεκούρδιστα...

— Νὰ σοῦ πῶ, γιατρέ, δὲν τὰ ξέρω τὰ ὀστερικά της σημάδια μὰ νοιώθω κάτι ἄλλο πῶς πῆθα νό: τὸ κορίτσι μας εἶν' ἔρωτεμένο καὶ τίποτις περισσότερο! — εἶπ' ἡ κυρία Σεβαστὴ σκεφτικῆ καὶ σηκώθηκε πὸ τὸ τραπέζι.

— Γιὰ ποῦ, μὲ τὸ καλό; Νὰ φέρῃς πίσω τὴ Μαρῶ;

— Ὅχι δά! Δὲν τᾶχω σκοπὸ νὰ τρέχω τὸ πῆσω της!... Τώρα ποῦ καλοφάγαμε καὶ καλόπιατε, σὰν ἄρχοντες, δὲν κάνουμε κ' ἕνα περιπατάκο ἴσα μὲ τὴν πεζούλα; Καλὸ θᾶτανε, θαρρῶ, γιὰ τὴ χῶνεψη...

— Τί νὰ σοῦ πῶ, κυρία μου! Γὼ γιὰ νὰ χῶνεψω καλά, θέλω νὰ ξαπλωθῶ καμμιά ὄρα ἦσυχος, νὰ ραχατέψω, ποῦ λέν οἱ Τοῦρκοι γιὰ ἕνα γιατρό εἶναι κακό νὰ τὸ λῆῃ, τὸμολογῶ, μὰ τί νὰ κάνω ποῦ κακοσυνήθισα ἡ συνήθειαι πολλές φορὲς νικᾶει τὴ φύση!

— Ἐ! ἄς μένουμε, τὸ λοιπό, μὰ νὰ μὴν κοι-

μηθῆς πάλι!

— Ἄ! Ὅχι δά! Νὰ πᾶμε σὰν τὸ θές, δὲ θὰ χαλάσ' ὁ κόσμος! Τί ἄνεμο! Ἦρθε πεζός τόσο δρόμο καὶ θὰ φοβηθῶ δυὸ πατήματα;

— Στηρίξου, γιατρέ, πάνω μου, νὰ μὴν κουράζεσαι — τοῦπ' ὁ Κώστας.

— Βρε, μασκαρᾶ, γιὰ τί μὲ παίρνεις ἔμεινα; Γὼ κάνω, μωρέ, γιὰ πέντε σὰν καὶ σὰς, κλωτσοκούδουνα!... Ἐλα, Σεβαστὴ, πιασε τὸ μπράτσο μου, νὰ ἰδοῦνε λεβεντιά τὰ παιδαρέλια σου!

— Λίγο λίγο — εἶπ' ὁ Γιάννης — θὰ κάνῃς κ' ἐργολαβία τῆς μάνας μου... τὰ μάτια σου τέσσερα!

— Νὰ γεράσετε καὶ νὰ ξεκουτιαθῆτε, παλιόπαιδα!

Ἡ κυρία Σεβαστὴ ἔπιασε τὸ μπράτσο τοῦ γιατροῦ καὶ κινήσανε σιγά, σιγά... σὰ φορτωμένες μαοῦνες! Πίσω τους πηγαίνονε τὰ παιδιὰ γελώντας γιὰ τὸ καμάρι τοῦ γιατροῦ, ποῦ καρδονότανε σὰ γεροκόκκορος, μὲ μαθημένη τὴν οὐρὰ καὶ φαγωμένο τὸ λειρί του! Πῆραν τὸ δρομάκι τῆς ἐκμουδιάς, ἔχοντας ζερεθὰ τὰ κατάχλωρα πλάγια τοῦ βουνοῦ, τὰ σκεπασμένα μὲ τὰ σκίονα, καὶ δεξιά τὴ μαριόλα θάλασσα, ποῦ μὲ λαχτάρια παραδόθηκε στὴν ἀγκαλιά τοῦ φεγγαριοῦ. Ἀντίκρου λαμποκοπούσανε στὴ

σειρὰ τῆς Κόρινθος τὰ φῶτα, ἔχοντας ζερεθὰ τοῦ κανελιοῦ τὰ φανάρια, κόκκινο καὶ πράσινο. Δεξιά ὁ Φάρος τ' Ἄη Νικόλα ἔλαμπε κ' ἔσθονε παιχνιδιάρικα. Σιγὰ σιγὰ φτάνανε στὴν πεζούλα, καὶ κοτρώνα μακροῦλῆ καὶ στενή, χλωμένη στὴν ἄμμο, ζεπίτηδες, θρηρεῖς, γιὰ κάθισμα τριγύρω της ἔβλεπε ἄλλες πέτρες μικρότερες, καμμένες μερικὲς ἀπ' τῆς φωτιῆς τῶν ψαράδων, ποῦ κεῖ στὴν ἀμμουδιά μαγερεύανε. Λίγο πῶς πάνω, στὴ ριζοβουνιά, ἀπλώνονταν ἕνας σκίνορος φερδύ, καὶ φουντωτός, σὰ χαλί καταπράσινο, τρωμένον καταγῆς γιὰ ξαπλωμα. Ὁ γιατρός κοντοστάθηκε στὴν πεζούλα λαχανοκωμῆος καὶ τῆς ἔριξε γλυκεῖες μπτιές...

— Δὲν μπορῶ πῶς νὰ πᾶω πῶς πῆρα... Νὰ κάτσουμε δῶ, βρε παιδιά, νὰ ξαποστασοῦμε...

— Ἄ! γιατρέ, γιατρέ! αὐτὲς εἶν' εἰ παλληκαριές σου; — εἶπ' ἡ κυρία Σεβαστὴ, περκετώντας τὸ μπράτσο του...

— Νὰ μὲ συμπαῆξῃ, κοκκῶνα μου! αὐτὸ τὸ παλιοστομάχι ἀπελπισιὰ εἶναι! Πᾶει πιά, βρε παιδιά, γονάτισα!

— Δάσκαλε ποῦ διδάσκεις καὶ νόμο δὲν κρατοῦσες!

— Ἄστε με λιγάκι νὰν τὸν πάρω ἔδωας!

ΣΚΑΗΡΟΙ ΚΑΙ ΔΕΙΔΟΙ ΣΤΙΚΟΙ

Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΜΟΥ

Χειμῶνες με τὰ φρούδια τὰ κατεβαστά
καὶ τὰ γεωμένα,
οἱ Ἀπρίλλιδες, τὰ πρόσωπα τὰ γελαστά,
τὰ δλανθισμένα,

δλα σκληρὰ ζωές, ψυχές, πῶς νὰ τὸ πῶ —
τόποι, ὄρες, χρόνια
κόβω λουλούδι τὴν ἀρρώστια, καὶ καρπὸ
τὰ καταφρόνια.

Παιδί, καὶ πάω, καὶ δὲν τὰ γνώρισα τὴν
τὰ παιδικία
τὰ νῆα μου ἀραχνιές τοῦ τάφου στὰ λιγνά
τὰ κυπαρίσσια.

Τὸ μέτωπό μου δὲν τὸ μύρωσε φίλι
καμῖας μητέρας
ἢ ἀγάπη ἀπὸ τὸ πλάι μου ἔφυγε θολή
σὺν ἀπὸ τέρας.

Τοῦ κόσμου με πατῆ καὶ ἔλλογο με μῦς
καὶ με συντρίβει
μέσ' στὸ καλόβι μου εἶν' ἡ γόμνια τῆς ἐρμῖας,
μέσ' στὸ καλόβι.

— Ἐσὺ μόνον μεσ' στὴν κόλαση ὄροσά
τῶν παναθλίων,
βαθειά στὸ χρώμα καὶ στὴ ρίζα χλωρασιά
τῶν ἐρειπίων

με τὴ σοφία τῆς Σίβυλλας, με τοῦ παιδιοῦ
τὴν ἀθωότη,
ὦ Δέσποινα τῆς ὄνειρου καὶ τοῦ τραγουδιοῦ,
στερνὴ καὶ πρώτη.

Στοῦ νοῦ μου ἀπαλογέροντες τὴν κακομοιριά
καὶ σῆς καρδιάς μου,
ὦ Μάννα, τὴ μονάκριβη παρηγοριά
σταλάζοντάς μου !
1901

ΤΟ ΚΑΡΑΒΙ

Γύρω μου ἴσκημα, τὴσβολωμένα,
ἔδω γρεμίσματα καὶ τοῖχοι ἐκεῖ,
κανένα πράσινο, ἀνθισμα οὐτ' ἕνα,
παντοῦ τὸ μάντρωμα καὶ ἡ φυλακή.

Μέσ' ἀπὸ τὰχαρο παρὰθύρό μου
τοῦ κάκου ἀχόρταγη διψῆ ἢ ματιά
τὴν πολυπρόσωπη ζωὴ ἐνός δρόμου,
τὰ βαθιὰ ξάγναντα καὶ τὰ πλάτια

διψῆ καὶ χύνεται, πάει καὶ γυρίζει,
πουλί σπαράζοντας ἀπὸ χτυπιὰ
βρέχει θολόσταχτη, καπνιά μυρίζει,
βούτιξε μὴ μέλισσα δὲν εἶναι πιά.

Μήτ' ἕνα λάλημα, μήτε πεταίει
τίποτε τῆσυχια ζεσθὰ δειξά
μόνο ἀπ' ἀκάθαρτη μὴ ἀλλή ξεσπάει
μεθύσι ἀδιάντροπο κάποιου ἑμαξά.

(Τὰ σπῖνια εἶν' ἄμορφα κ' αὐτὰ ἀπὸ μύρια
σημάδια, ἢ δὴν τους ζῆ καὶ μιλά,
βλέπουν καὶ μάτια εἶναι τὰ παραθύρια,
σὲ μὴ γλαστρούλα τους ὁ Μάνης γελᾷ).

Κ' ἐμὲν ἄγναντια μου τὰ κεραμίδια
κάποιων φτωχόσπιτων ἀραδιαστά
μαῦρα εἶναι σκέλεθρα κ' ἀποκαΐδια,
σὺν ἀπὸ θάνατους ἀραχνιαστά.

Μηδὲ τοῦ ὄνειρου ἕνας ἴσκιος, κάτι
σὺν κάμπος, θάλασσα, δάσος, βουνό...
Μόνο ἀπὸ πάνω μου γλαρὸ κομμάτι
θυμίζει μου ἄξαρνα τὸν οὐρανό.

— Φίλι τοῦ ἀπέραντου, μέσ' στὴν καρδιά μου
δὲ φέρνεις ψεύτικη παρηγοριά,
ἐσ' εἶσαι ἢ ἄμνη μου καὶ ἡ θάλασσά μου,
πνίξε με ἢ ρίξε με σ' ἄλλη στεριά.

Προσμένω ἀνέστρο τὸ τρεχαντήρι
κ' ἀπ' τὰ τετράπηλα τὸ λυτρωτή.
Κράτα τὸ δρόμο σου, παραβοκῆρη,
σπάσε τὰ σίδερα, ταξιδευτή !

Καὶ νὰ ἕνα σῆνεφο ποῦχει τὴ χάρη
τὴν ἀζωγράφιστη, τὴ μουσική
τὸ γλυκοχάραμα καὶ τὸ φεγγάρι
μὴν ὄρα τὴσπλασαν ἐρωτικῆ.

Καὶ νὰ ἕνα σῆνεφο μαργαριτάρι,
καὶ νὰ ἕνα σῆνεφο διαμαντικό,
χρωμάτων θάμπωμα καὶ ἀχνῶν λογάρι,
δυσκολοξάνοιχτο σὺν ἔωτικῶ.

Καὶ νὰ ἕνα σῆνεφο ποῦ ἀροκουλάει
ἴσια ἀπὸ πάνω μου καὶ μοῦ μηνῆ
νὰ τὰχνοκάραβο ποῦ θὰ με πᾶη
πέρα ἀπὸ ἴσκημα κ' ἀπ' τὰ στενά

Τράβα ! ἐκεῖ φέρε με ποῦ ταξιδεύουν
κάποιοι κατάδικοι, κάποιοι τρανοί,
καὶ δὲν ἀράζουνε, καὶ τοὺς παιδεύουν
στὰ ὕψ' οἱ ἀστερόκομοι κ' οἱ οὐρανοί.

1905

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Τὸ θέατρο τὸ Ἑλληνικὸ ἔρχισε νὰ ζωντανεύη.
Ἡ καλοκαιριὰτικὴ περίοδος ποῦ ἐκλείσει ἰδῶ καὶ λί-
γες μέρες, μᾶζ' ἔφερε μὴ κάποιον κίνηση σὲ πρωτό-
τυπα ἔργα, ποῦ δύσκολα ἄλλες χρονιές μπορούσε ν' ἀ-
παντηθῆ. Τὸ κοινὸ μας —λένε— συνείδησις νὰ βάνη
προσεχτικὸ τὸ αὐτὶ τοῦ στὰ Ἑλληνικὰ ἔργα. Ἄν
ἢ τέτοια συνήθεια προχωρήσῃ καὶ γίνῃ ἰνδιαφέρο,
καὶ μὴ μέρα καὶ ἀπαίτηση, τότε θὰ μπορούμε —
λένε— νὰ ποῦμε πῶς τὸ θέατρο μας θὰ περπατήσῃ
θαρρετά.

Τὰ φετεινὰ ἔργα δλα θὰ πάρουν μὴ μέρα τὴ
θέση τῆς μεταβατικῆς μας ἐποχῆς. Ὅχι πῶς μὴ
τέτοια μεταβατικὴ ἐποχὴ δὲν μπορεῖ νὰ βγάλῃ δη-
μιουργήματα ποῦ νὰ σταθῆ, —ἔσα ἔσα μάλιστα ἕνα
ἔργο θὰ σημάδευε τὴν ἀσημάδευτη ἐποχὴ μας — μὴ
γιατὶ κανένα τους δὲ τίμωσε μ' εὐλόγια τὴν παρ-
θένα Τέχνη. Ὁ δραματικός — καθὼς καὶ κάθε ποιη-
τῆς τὴν ὄρα ποῦ θ' ἀδράξῃ τὸ δημιουργημά του,
γιὰ νὰ τὸ πλάσῃ, πρέπει νὰ σταθῆ ἀγνάντια τοῦ
ἀγνός. Μὴ τέτοια ἀγνότητα γύρω σὲ τῶσους πει-
ρασμούς, —εὐκολὴ φιλοδοξία, εὐκολὸς ἐνθουσιασμός,
εὐκολὰ χερσροτήματα, εὐκολὴ συγκίνηση, εὐκολὴ
ἀναβαθειά, —ποῖός ἀπὸ τοὺς δραματικούς μας θὰ
μπορέσῃ νὰ πιστοποιήσῃ ;

Τὸ κοινὸ μας καὶ φίλο πάλι ἐδηγήθηκε στὸ δρό-
μο τοῦ ἀπὸ τοὺς δυὸ μεγάλους καὶ αἰώνιους διαφθο-
ρεῖς του: Τὴ φημεριδογραφικὴ κριτικὴ καὶ τὴν εὐ-
κολία τῶν ἐπιθεωρήσεων

Ὁ κόσμος καὶ κοσμητικὴ θάμαζε τὰ ἔργα ἐξ
ἐποβολῆς. Ἐστὶν τὸ ἀδύναμο ἔργο (κ. Νουμᾶ 306)
τοῦ κ. Ξενοπούλου βαφτίζεταν ἀπὸ τὰ ψιλὰ καὶ τὰ
θεατρικὰ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ τύπου αἰζόχων, καὶ ὁ
ἀντίχτυπος σὲ χερσροτήματα εἶταν ἀσφαλισμένος
τὸ βράδι. Τὸ ἴδιο γιὰ τὸ ἔργο (κ. Νουμᾶ 308) τοῦ

πέντε λεπτὰ μ' ἄρκοῦνε.
— Ἐαπλώσου κ' ἰατρὴ — τοῦπ' ὁ Γιάννης δει-
χνοντας τὸ σκῖνο — λὲς κ' εἶναι καμωμένος γιὰ σῖνκ.
— Ἀλήθεια, μπρὲ παιδί, θαρρεῖς φύτρωσε γιὰ
μένα. Ἄ ! Θεὸς σχωρὲς τὸν πατέρα σου... ἐδῶ εἶ-
μαι περίφημα, μὴ χαρὰ θὰ τὸν πάρω !
Ὁ γιατρός ἔαπλώθηκε φρεδὸς πλατὺς στὸ σκῖ-
νο, κούμπησε τὸ κεφάλι του στὸ χέρι, καὶ χωρὶς
πολλὲς ἀργίες, κατὰ τὴ συνήθεια του, ἔρχισε νὰ
ροχαλιζῆ, φυσώντας ποῦ καὶ ποῦ σὺν ἀτμομηχανή
καθὼς ἔπεσε χῶθηκε δλόκληρος μέσ' στὸ σκῖνο κ'
εἶταν πολὺ παράξενο νὰ τὸε βλέπῃς ἔτσι μὲσ' στὰ
κλαριά τυλιγμένο. Ἡ κυρία Σεβαστὴ παραμέρισε λί-
γο τὰ κλαριά πὸ τὸ κεφάλι του, μὴν τοῦ βγάλου-
νε στὰ καλά καθούμενα κ' ἕνα μᾶτι, καὶ στρογγυλο-
κάθησε κ' αὐτὴ πρέκει, καμαρώνοντας τὰ παιδιὰ
π' ἄρχισαν τὰ παιχνίδια. Παραθαίνανε ποῖος νὰ
κάνῃ, με τὸ ριζίμο τῆς πέτρας, τὰ πιότερα σκαλά-
κια, τὰ πιότερα δηλαδὴ μὲσ' στὴ θάλασσα πηδή-
ματα ἔ Κώστας στὴν ἄμορφη αὐτὴ γυμναστικὴ δὲν
εἶχε ταῖρι· ἔρριχνε μὴ λοξὰ τὴν πέτρα καὶ τὴ θω-
ροῦσε νὰ χοροπηδᾷ ἐξ ὀχτῶ φορές, κατὰ σειρά,
στὴ θάλασσα. Ὁ Γιάννης εἶτανε πῶ ἀδέξιος ἀπ'
ὄλους κ' ἰ γλήγορα βρεθῆκε τὸ παιχνίδι ἀποσταμέ-

νος—Ἐλάτε, βρὲ παιδικί, τοὺς εἶπε καθίζοντας σ'
ἕνα βραχάκι, καιρὸς νὰ ποῦμε καὶ κανένα τραγοῦ-
δι, γιατί με τὸ ροχαλιτὸ τοῦ γιατροῦ κοντέθει κ'
ἢ μάννα μου νὰ νυστάξῃ !
— Ὅχι δά, παιδί μου ! μ' ἀρέσει νὰ σὰς βλέ-
πω νὰ παίζετε.
— Ἐρεῖς, καλέ, γιατί σ' ἔβγαλε νυσταγμένη
ὁ κατεργάρας ; γιατί δὲν τὰ βγαίνει μᾶζι μας στὰ
παιχνίδια, δὲν ἔμαθε τίποτις ἄλλ' ἀπὸ τὸ διάβα-
σμα...
— Δὲν ξέρω πότε σ' ἀρνήθηκα νὰ παίζω !
— Μονάχα γιὰ τῆς Μαρίας τὴν τρίλλιζα τρελ-
λαίνεσαι...
Κώστας, θὰ σοῦ θυμώσω !
— Γιὰ τὰντρίκια παιχνίδια κάτι πάντα θὰ
μοῦ βρῆς γιὰ νὰ ξεφύγῃς ! — Ὅ,τι φάγαμε, καῦμέ-
νε ! — Ὅφ ! πρῶτ' πρῶτ' με τὰ παιχνίδια σου !
Ὅφ ! ζίστη κάνει ! Μοιάζεις τῆς ἀλεπούς ποῦκανε
τὰ σταφύλια κρεμαστάρια...
— Βρὲ παιδί, θὰ μ' ἀρῆσῃς ἡσυχὸ ἢ ὄχι ;
— Ἐλα ! εἶπ' ὁ Κώστας, με τὴν πῶ χοντρή
του φωνή—θαρρῶ ἔχεις κίφι γιὰ καυγᾶ !
— Ἐλάτε ! γὼ δὲ χαλνῶ κανενὸς χατῆρι —
τοὺς εἶπ' ὁ Θόδωρος πρόθυμα κ' ἔρχισε, με τὴ γλυ-

κιὰ φωνούλα του, ἕνα κινούριο τραγοῦδι, ποῦ τοῦ
ἔρεγε :
Δὲ θέλω νὰ στολιζέσαι, τῆς γειτονιάς καμάρι !
Ἡ μοῖρά σου σὲ στόλισε με τῆς ἀγῆς τὴ χάρη,
τάνθου τὴν εἰαυδιά !
Διαμάντια τὰ ματάκια σου καὶ τὰ μαλλιά χρυσάφι...
Ἄχ ! τάχατε στολίδι σου ἢ μοῖρα νὰ σοῦ γράφῃ
κ' ἀγάπη, στὴν καρδιά ;
Ἄξαφνα κ' ἕνα πινῶρις, φανταχτερό, χτύπησε
στὰ μάτια τους, καὶ σὲ μαγεμένους παρατήσανε τὸ
τρικουδι. Περκ, στὴ μεριά τοῦ Κάβου, σιγὰ σιγὰ
διάβαινε μὴ ψαρόδαρκα μὴ πυροφάνι· ἔψαχνε μὴ
προσοχὴ ὄλες τῆς ἄκρες, τῶρα ζύγωνε πῶ πολὺ τὴ
στεριά, σὲ λίγο ξάνοιγε πάλι σιγανὰ τὸ πέλαγο,
καὶ στὴν ἀργή, κουρασμένη, αὐτὴ διάβα τῆς μὴ
λάμψη ἄγρια, κατακόκκινη, χοντότανε τριγύρω, πότε
ζωπρῆ, ποῦ σὲ θαμπωνε, πότε τρεμουλιαστὴ κ' ἰ-
σκιωμένη, τὰ νὰ σῆπαζε καπνὸς τὴ φλόγα τῆς. Αἰ-
μα, θαρρεῖς, ρικνιζότανε στὴς ἄκρες τοῦ βουνοῦ ποῦ
ζύγωνε, αἶμα χοντότανε στὴ θάλασσα κ' αἰματόθα-
φες χαρῆσις ἀχτιδοβολούτανε γύρω. Στὴν πλῶρη
πάνου θεράρατος φαρᾶς, μ' ἀναμμένο δαυλὸ καὶ μα-

κ. Χρηστομάνου—τά λίγα αξία βαθιωνότητα μέρη του εΐτανε έκτανότητα γ.α. τὸ ἐπιπόλιον γούστο Τὸ ἴδιο γιὰ τὰ ἔργα τῶν ἄδειων δημοσιογράφων μας.

Ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά ἡ ἀζύμωτη καὶ ἀπλαστὴ θεατρικὴ ἀντίληψη τοῦ κοινοῦ, θέρεταν μὲ τὴν ὀκτὴ τὴν προστυχὴ καὶ τὴν ἀηθία τῶν μὲ τὸ ὄνομα Ἐπιθεώρηση πνευματικῶν κουρελιῶν, πού καὶ τὴ σάτυρα καὶ τὴν Ἀττικὴν ξυπνάδα πιτσιλῆσαν μὲ λάσπες.

Φώναζαν οἱ τέτοιοι ἐργάτες μὲ χίλιες φωνὲς πὼς μ' αὐτὰ συνειθίζουσαν τὸν κοσμάκη νὰ τραβιέται στὸ θέατρο. Μὰ τὸ νὰ κολακεύῃς τὴ γυδαιότητα τοῦ ἀμόρφωτου, νὰ τοῦ διαστρέφῃς τὸ γούστο, ἐκεῖ πού μπορεῖς (ἂν μπορεῖς) νὰ τοῦ τὸ μορφώτῃς καὶ νὰ τοῦ τὸ πλάσῃς, θὰ πῆ πὼς δὲν ἔχεις ἰδέα τί θὰ πῆ κοινὴ γνώμη φωτισμένη, καὶ μὲ τί τρόπο αὐτὴ σ' ἕνα λαὸ πρωτοχαράζει.

Οἱ ἔμποροι θεατρῶνες ἀγκάλιασαν καθὲς ἔργο πού ὑπόσχοταν τὰ δυὸ αὐτὰ κακὰ. Ἀπ' τ' ἄλλα ἔργα τὰ φιλολογικὰ τάχατες, διάλεξαν κείνα πού ἔφεραν γιὰ ποιητὲς ὀνόματα πῖο χτυπητὰ στὶς φημεριδιὰτικες κολῶνες, καὶ πῖο ἀκουσμένα, καὶ γι' αὐτὸ ἴσα ἴσα ἀνάξια. Τὴ δουλειὰ τους ἔτσι κοίταζαν οἱ κοντόφωτοι.

Μὰ δὲ βρέθηκε κανένας τους ἀνοιχτομάτης νὰ ρίξῃ τὴ ματιὰ του πῖο πέρα καὶ πῖο βαθεῖα, καὶ νὰ πασιῶσῃ νὰ ψάξῃ δῶ ἀπὸ τοὺς ρουτινιέρικους καὶ καθιερωμένους συγγραφοθεατρικούς κύκλους, νὰ βρῆ ἂν ὑπάρχῃ—καὶ εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴν ὑπάρχῃ—μιά κάποιον ἀληθινώτερη καὶ φιλολογικώτερη καὶ γεννικιώτερη καὶ δυνατώτερη θεατρικὴ Τέχνη, πού ἴσως νὰ προσπαθῆ ν' ἀνεθῆ καὶ νὰ τινάζῃ τὰ φτερά της, μὰ πού νὰ πνίγεται ἀπὸ τὸ βουρκομένο περιβάλλον.

Ὁ τέτοιος θεατρῶνης, ὅσο κι ἂν μπορούσε νὰ κινυνέψῃ στὴν ἀρχή, στὸ τέλος ἀδύνατο τῶν ἀδυνάτων νὰ ἐβγαίνει ζημιωμένος.

Καὶ ὅμως μ' ὅλα αὐτὰ ποιὸς μπορεῖ ν' ἀποκλείσῃ τὸ μέλλον τοῦ θεάτρου μας;

Καινούργια καθὼς εἶναι ἡ Τέχνη τῆς σκηνῆς μας, ἔχει μέσα τὴ φλόγα καὶ τὸ φῶς καὶ τὰ νιάτα πού δίνουν τὴν ἐλπίδα μίαν μελλοντικὴν ἐποχῆς.

Γιὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ μείνουν ἀνεξέταστα τὰ στοιχεῖα πού μπορούσαν νὰ δουλέψουν γιὰ τὴν τέτοια ἔλπίδα, καὶ τὰ μέσα πού μπορούσαν νὰ τὴν σαρκώσουν.

Ἡ τέτοια εξέταση ἀπὸ μέρος μας θὰ φανῆ σιγά σιγά τώρα, στὴν ἡσυχία τοῦ ἐρχόμενου χειμῶνα, μέσα στὸ «Νουμά» καὶ θὰ σταθῇ ἠερροῦμε ὄχι ἡ τελειωτικὴ λέξη, μὰ ἡ πρόφαση καὶ τὸ σκούντημα γιὰ πλατύτερη μελέτη, καθὼς ἀξίζει.

Τὴ σειρά τῶν ἀρθρῶν μας μπορούμε κι ἀπὸ τώρα νὰ τὴν καταστρώσουμε, γιὰ νὰ δώσουμε ἔτσι τίς γραμμὲς κάποιου σκεδίου.

- 1) Τέχνη καὶ δημοσιογραφία.
- 2) Λαϊκὸ θέατρο.
- 3) Τὸ κοινωνικὸ μας ζήτημα στὸ θέατρο.
- 4) Ἔργα καὶ ἡθοποιοί.
- 5) Τὸ θέατρο κ' ἡ οἰκονομικὴ του προκοπή.
- 6) Ἡ ψυχολογία τοῦ κοινοῦ.
- 7) Καὶ γιὰ τὸ δράμα καὶ γιὰ τὸ θέατρο. (Ἀπ' ἀφορμὴ ἑνὸς ἀξιόλογου ἀρθροῦ τοῦ Παλαμά. Γράμματα τόμος Β').
- 8) Κριτικὰ καὶ προσωπικὰ.

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

Θ Α Ι Δ Η Σ Ι . . .

Στὴν ταβέρνα θὰ μεθύσω
 Κι ἀπ' τὸ σπύρι σου τρεμιλώντας θὰ περῶσω,
 Σὰν τρελλὸς θὰ τραγουδήσω
 Καὶ θὰ σὲ ντροπιᾶσω!

Θάχω γὼ χαρὰ καὶ γλέντι.
 Μὰ πωπὼ ντροπὲς γιὰ σένα! ἼΙ γειτονιά σου
 Μεθυμένο τὸ λαβέντι
 Θὰ ἴδῃ τῆς καρδιάς σου.

Κι ἀπὸ πίσω ἀπ' τὸ μπερντέ σου
 Κρυφοβλέποντας θὰ σκάσεις, θὰ πλαντάξεις.
 Ἐ! τὸ ξέρω πὼς ποτέ σου
 Δὲν ἀναστενάζεις!

ΒΑΣΗ-ΛΑΚΗΣ

κρὺ καυκαὶ στὸ χέρι, πότε σὲ φλογισμένος, πότε ἀπ' τὸν καπνὸ μισοσκότεινος, ἔσκυβε συχνὰ στὴ θάλασσα, σὲ νάθελε νὰ κυαλάρῃ κάτι, γύριζε δῶθε, γύριζε κείθε καὶ πάλι στυλωνότανε δλόρθος, σὰν ξωτική ζουγραφιὰ τοῦ χάρου πάνω στῆς ψυχῆς τὸ γράμμα! Δίπλα του καθότανε κάποιος καὶ πού καὶ πού κάτι ἔρριχνε στὴ θάλασσα. Ἐμίσως τότε μύρια πολύχρωμα μπιχλιμιπίδια, διαμάντικα καὶ ζαφείρια καὶ τρέμουσες χρυσῆς, φανερωνόντανε σὰν ἀπὸ μαγεῖα, μέσ' στὰ νερὰ τὰ κόκκινα, γιὰ νὰ χαθοῦνε πάλι στὴ σιγμὴ μ' ἕνα βαρὺ τοῦ καυκαίου χτύπημα! Καὶ φεύγαν τότε γύρω τὰ νερά, σὰν τρομαχμένα, μεγάλωνε τὸ ματόδαφο ἄλωνι καὶ τὰ χαρὰ καὶ πληθαίνουσαν. Ἄκρη ἄκρη διαβαίνε ἀργὰ ἡ ψαρόδαρκα, πέρατε πὸ μπροστά τους καὶ χάθηκε ζερβά, πῖο ἀπ' τὰ βραχάκια πού κλείνανε τὸ δρόμο.

— Ὁμορφο πρῶτα!—φώναξ' ὁ Γιάννης, χτυπώντας τρελλὰ τὰ παλαμάκια. . .

— Ὁμορφο εἶπε καὶ ἡ μάνα του—μὰ θερρῶ πὼς χαζεύοντάς κοντελοῦμε νὰ ξεμεραθῶμε; τί ὄρα νάσαι;

— Μιὰ παρὰ τέταρτο! μωρὲ, πῶς πέρσο' ἡ ὄρα! σηκωθῆτε νὰ πῶμε, τὸ παρὰκάνουμε. . .

— Γιατρέ! ξύπνα!—φώναξ' ὁ Κώστας δυνα-

τά, τραβώντας τοῦ γιατροῦ τὸ χέρι—ξύπνα καὶ ξεμερωθήκαμε! Γιατρέ, γιαντρούλη, γιατράρε! Μωρὲ χαρὰ στὸ κοιμησῆ!

— Τεῖναι, βρέ, τεῖναι; δὲν πῶω!... πούφ! πούφ!...φωναχτε ἄλλοινα!...χο, χρ!

— Μιὰ χαρὰ καὶ δυὸ τρομάρες!! Γιατρέ, ξύπνα! Μὴν κοιμάσαι πιά, θὰ φύγομε!

— Στάσου, μωρὲ, ποιὸς εἶσαι; τεῖν' αὐτὰ;—φώναξε κείνος σασιτισμένος κ' ἔκανε νὰ σηκωθῆ, μὰ πού μπορούτε, ὅπως εἶτανε μπλεγμένος μέσ' στὶς κλάρες!

— Αὐτοῦ! τιμωρία! νὰ μάθῃς νὰ ξεχνᾷς τὸν ὕπνο σου!

— Ἐλα, μωρὲ! δόττε μ' ἕνα χέρι, παλιόπαιδα! Τοῦδωσαν ἕνα χέρι καὶ κατῶρθεσε πιά νὰ σηκωθῆ, ζαλισμένος καὶ μουδιτισμένος ἀκόμα πὸ τὸ πῆσιμο θάλλοντας καὶ μὴ στηρίχτηκε τώρα στὸν Κώστα καὶ κινήσανε σιγὰ σιγὰ γιὰ τὸ σπύρι. Ἄρχισε νὰ ριπαῖ λεφτούτσικο ἀγεράκι τοῦ βουνοῦ καὶ φούσκων' ἡ θάλασσα σὲ μικρὰ παιχνιδιάρικα κυματάκια. Κανένας τους δὲ μιλούσανε μοναχὰ τὸ τριζόμι ἀκουγότανε μονότονα στὴ βαθιὰ σιγαλιὰ καὶ τῆς θάλασσας ὁ ῥόχος π' ὄτο πῆγαινε καὶ μεγάλωνε. Ἐίχανε περᾶσει τὸ μισὸ δρόμο τους ὅταν ξαφνιστῆ-

Ο "ΝΟΥΜΑΣ", ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Γιὰ τὴν Ἀθήνα Ἀρ. κ.—Γιὰ τίς Ἐπαρχίες δρ. 7
Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ δρ. χρ. 10.

Γιὰ τίς ἐπαρχίες δεχόμεστε καὶ τρέμνες (2 δρ. τὴν τριμηνία) συντρομῆς.

Κανένας δὲ γράφεται συντρομητής ἢ δὲ στείλει μπροστὰ τὴ συντρομὴ του.

10 λεπτὰ τὸ φύλλο λεπτὰ 10

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κίσκια (Σύνταγμα, Ὁμόνοια, Ἐθν. Τράπεζα Ἰπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμὸς Τροχιδρομοῦ (Ἀκαδημία), Βουλὰ, Σταθμὸς ὑπόγειου Σιδηρόδρομου Ὁμόνοια), στὰ βιβλιοπωλεῖα «Ἐστίας» Γ. Κολάρου καὶ Σακέτου (ἀντικρὸ στὰ Βουλὰ).
Στὴν Κέρκυρα, Πάτρα καὶ Βόλο, στὰ Πραχτορεῖα τῶν Ἐφημερίδων.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Οἱ Κρητικοί—Γιατί δὲ θέλουσαν τὸ Λυκουεζό—Λαὸς καὶ Κυβέρνηση—Ἐπίσημος Βουλγαρισμὸς—Ὁ τύπος καὶ ὁ κ. Ἐμπειροῦκος Τὸ Ἀρσάκειο.

Οἱ ΚΡΗΤΙΚΟΙ πού ζοῦνε στὴν Ἀθήνα δηλώσανε ὀρθῶς καὶ κορτὰ στὸ Ὑπουργεῖο:

— Ἡ μεταθέσεις τὸν Εἰσαγγελεῖ Λυκουεζό ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, ἢ ὄχι; καὶ νὰ κάνεις μὲ μᾶς.

Κι αὐτὸ τὸ «ὄχι» καὶ νὰ κάνεις μὲ μᾶς σημαίνει, τὸ λιγώτερο, ἐπανάσταση.

Καὶ τὸ Ὑπουργεῖο, ἐνῶ στὴν ἀρχὴ ἐπισκέπησε πὼς θ' ἀκούσει τοὺς Κρητικούς, κατόπιν ἀρχίνησε νὰν τοὺς παιδεύσῃν παιδιά, τάζοντάς τους καὶ μὴ ἐγγιλιώντας τὸ ταξίματα.

Καὶ ὁ κ. Λυκουεζὸς μένει ἴσαμιν τὴν ὄρα στὴν Ἀθήνα καὶ οἱ Κρητικοί, πού δὲ χωρατεύουσαν, φαίνεται, οἱ τέτια ζήτηματα, εἶναι ἀποφασισμένοι, λένε, νὰ μὴν περιοριστοῦνε μοναχὰ σὲ κοψίτες φοβέρες μὲ νάρθοῦνε καὶ στὴν πράξη. Καὶ ὅστερα καλά μας ξεμερωμάτα

ΓΙΑΤΙ ζητάνε οἱ Κρητικοὶ νὰ φύγῃ ὁ κ. Λυκουεζὸς ἀπὸ τὴν Ἀθήνα; Γιατί, λένε, δὲν ἐργάστηκε ὡς εἰσαγγελεὸς στὸ ζήτημα τοῦ φόνου τοῦ καπετὰν Πούλακα, μὰ ὡς πολιτικὸς κοματάρης. Καταγγέλλουσαν ἐπὶ τὸν κ. Εἰσαγγελεῖ γιὰ κομματικὸ ἢ γι' ἀνίκανο καὶ ἡ Κυβέρνηση ἀπὸ τὴ μιά μεριὰ παραδέχεται γι' ἀληθινὴ τὴν καταγγελία τους καὶ τοὺς τάξει πὼς θὰν τονε μεταθέσει καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ τοὺς κορταύει ἐλευεῖνα

κανε πὸ μιά φωνὴ ἄγρια καὶ δυνατὴ, πού δὲν ἔξερες ἂν εἶτανε οὐρλικισμα σκύλου, γάτας νιαούρισμα ἢ σκούξιμο κουκουβάγιας ἢ κούρι Σεβαστὴ τρῶμαξε, σὲ γυναῖκα, κι ἄρχισε τίς φωνές, τρέμοντας σύστημα.

— Μὴ φοβάσαι, κερὰ μου, μὴ φοβάσαι! Γάτες εἶναι, δὲν εἶναι τίποτις! Ὁκ κάνουνε, φαίνεται πατινάδα, ἔχουν τὸ λυσάκὸ τους, πικραθιμάτες!

Ὁ γιατρός, μ' αὐτὰ τὰ παρηγορητικὰ λόγια του, πῆγε καὶ στάθηκε σὰν παλλικάρη μπρὸς τῆς, νὰ τὴ διαφεντέψῃ, σηκώνοντας λίγο πῖο πίσω τὸ καπέλλο του, γιὰ μεγαλύτερο γιορταμηλιῖ.

— Δὲν εἶναι γάτες, γιατρέ μου, δὲν εἶναι, βέβαια, καλὸ πρᾶμα, δὲν εἶναι γάτες... Παναγία μου!

Οἱ παρᾶξενες κείνες φωνές πολὺ σμώτερα τώρα βγαίνανε κι ἀντιλαλοῦσανε ἄγρια τριγύρω, πῖο πολὺ μοιάζοντας σὰν οὐρλιασμα. Ὁ γιατρός ἄφησε τίς παλλικαριές καὶ χῶθηκε μέσ' στὴ μέση, γουρλώνοντας τὰ μάτια του. Ἡ Σεβαστὴ θυμήθηκε πὼς τὰ στοιχεῖα βγαίνουσαν τὰ μεσάνυχτα κ' ἄρχισε προσευκὲς καὶ ξόρκια. Τὰ παιδιὰ σχηματίσανε πολεμικὸ τρίγωνο καὶ βάλανε μέσα τοὺς γέροντες, περιμένοντας παλλικαρία τὴν ὄχτρο μ' ὅτι ὁ καθένας εἶχε, ὁ Κώστας μὲ τὸ ραβδί του, ὁ Θόδωρος μὲ πέτρες καὶ

Γιὰ νὰ δοῦμε τώρα : Εἶναι ὑποχρεωμένη ἡ Κυβέρνησις, νὰ κάνει ὅ,τι τῆς λένε, καὶ τόσο διαταχτικὰ μάλιστα, οἱ Κρητικοί ; Κι ἂν ἀκούει σήμερα τοὺς Κρητικούς, δὲ δημιουργεῖ ἕνα ἀκαχὸ προηγουμένου καὶ δὲ δίνει τὸ λεύτερο στοὺς Μανιάτες λ. χ. νὰ σηκωθοῦν αὔριο καὶ νὰ ζητήσουνε νὰ μεταταθεῖ ὁ δαίνα ἐφέτης, καὶ στοὺς Θεσσαλοὺς μεταὔριο νὰ ζητήσουν τὴν μεταθέσιν τῆν πάφην τοῦ τάδε Ἀρεσπα-

Κι ἂν γίνει αὐτό ; Κράτος τότε δὲν ὑπάρχει πιά, ἀφοῦ οἱ διάφοροι ἐπάλληλοι τοῦ θὰ διορίζονται, θὰ παύονται καὶ θὰ μεταθίσονται ἕχι ἀπὸ τὰ Ὑπουργεῖα μὰ ἀπὸ τοὺς δρόμους— μὲ τὴν στερεότυπη πιά φοβέρα τῆς ἐπανάστασις.

ΚΙ ΑΥΤΟ φαίνεται πὼς σιγὰ σιγὰ θὰ γίνει. Ὅταν ὁ λαὸς βλέπει πὼς ὅλ' οἱ διορισμοὶ γίνονται κομματικοί, ὅταν ὁ λαὸς βλέπει πὼς ἡ Βουλὴ, ἀντὶ νὰ τὸν ἀντιπροσπεύει τὸν ξεμεταλλεύεται, ἐνεργώντας κομματικὰ καὶ γιὰ λογαριασμὸ τῆς πάντας, κ' ὅχι ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ λαοῦ, δηλ. ὡς ὁ ἴδιος ὁ λαὸς—ὅταν τὰ δεῖ ὅλ' αὐτὰ καὶ τὰ καλοχωνέψῃ, κ' ἄρχῃ νὰ φαίνεται, νὰ τὰ βλέπει, δὲν ἔχει νὰ κάνει γιὰ διαρέντησίν του καὶ σωτηρίαν του τίποτ' ἄλλο ἢ ἀπ' αὐτὸ πού κάνουνε σήμερα οἱ Κρητικοί. Ὁ ἀ ζητῆται δηλ. νάντικαταστήσῃ αὐτὸς καὶ Βουλὴ καὶ Κυβέρνησις.

Κ' εἶται ἡ ἐπανάστασις, πού ὄλοι τὴ λαχταροῦμε νάρθει εἰρηνικὰ κ' ἀπὸ πάνω γιὰ νὰ γκρεμίσει τὸ σημερινὸ σάπιο καθεστὼς, θάρθει αἰματωμένη κ' ἀπὸ κάτω. Κι ἀλοίμονο τότε στὸν τόπο μας.

ΟΙ ΚΡΗΤΙΚΟΙ μὰς τάξανε καὶ κάτ' ἄλλο. Πὼς θὰ ἐνεργήσουν αὐτοὶ μὲ κάθε μέσο νὰ κλειστοῦν τὰ χαρτοπαίγνια πού ἀτιμάζουνε σήμερα τὴν Ἀθήνα καὶ πού ἡ Κυβέρνησις στάθηκε ἀνίκανη νὰ τὰ κλείσει, ὅσο πού γινε τὸ ἄγριο αἱματοκύλισμα τῆς περασμένης βδομάδας.

Νὰν τὸ κάνουν κ' αὐτὸ οἱ Κρητικοί. Καὶ καρτεροῦμε νὰ κάνουν κ' ἕνα ἄλλο, ἀκόμα μεγαλύτερο. Ὅταν λευτερωθεῖ πιά γιὰ καλὰ ἡ πατρίδα τους κ' ἐνωθεῖ μὲ τὴν Ἑλλάδα νάρθουνε εἰς νὰ μᾶς λευτερώσουνε καὶ μᾶς ἀπὸ τὸν ἐπίσημο Βουλγαρισμὸ πού λέγεται μικροπολιτικὴ καὶ καταδυναστεύει τὴν πατρίδα μας.

ΑΛΛΟ πάλι τοῦτο ! Ὁ κ. Ἐμπειρικός πούναι, μαθῆς, καὶ Ὑπουργὸς τῶ Νουτικῶν, παραπονήθηκε στὴν «Ἀκρόπολη» πὼς μερικὸι ἀξιωματικοὶ τοῦ Ναυτικοῦ δὲ δουλεύουνε μὰ γυρίζουνε στοὺς δρόμους καὶ στοὺς κρηφενίδες καὶ τὴν παρακάλεσε νὰν τοὺς συστήσει πὼς αὐτὸ πού κάνουνε δὲν εἶναι σωστό.

Ὁ κ. Ὑπουργὸς δὲ θάχει, φαίνεται, χέρια ἢ θὰν τοῦ τάχει δεμένα τὸ κόμμα μὰ τότε τί θέλει καὶ κάθεται στὸ Ὑπουργεῖο, του καὶ δὲν τὸ παραδίνει σὲ κανένα δημοσιογράφου νὰν τοῦ τὸ διευθύνει ;

Ο κ. ΣΤΑΝΗΣ φωνάζει πάλι, κοντὰ στ' ἄλλα, πὼς θὰ μεταρρυθμισοῖ καὶ τὸ Ἀρσάκειο. Ὅταν τὸν πιστέψουμε μοναχὰ ὅταν πὴν ἰδοῦμε νὰ βγάξῃ ἀπὸ κεῖ μέσα τὸν κ. Μιστριώτη μὲ ὅλη τὴ φέρα του, πού καταντήσανε τὸ Ἀρσάκειο ἀληθινὸ βλακοκρεμῖο. Ὅσο ὑπάρχει Μιστριώτης, Ἰαρκίκας, Φαραντάτος καὶ Σίτα κεῖ μέσα, κ' ἕνας καινούριος Δούθηρος ἀκόμα νάρθει δὲ θὰν μπορέσει νὰν τὸ μεταρρυθμίσει.

δ Γιάννης... μὲ τὸ κοντυλομάχαιρο ! — Δὲν εἶναι τίποτε, βρε παιδιὰ, δὲν εἶναι....

Μόλις πρόφτασε ὁ γιατρός νὰ πῆ καὶ μπρὸς στὰ μάτια τους περάσανε σὰν ἀστραπή, πηλκλώνοντας κατὰ τὸ βουνό, πεντέξην ζαγάριτα, χωρὶς καλὰ καλὰ νὰ ἰδοῦνε τί ἔνεμο εἶτανε. Γιὰ σκυλιὰ δὲν τοὺς φανήκανε, μὰ οὔτε γιὰ λαγοὶ, οὔτε γιὰ γάτοι· τί τάχα νάτανε ; κανένας δὲν μπορούσε νὰ τὸ βεβαιώσῃ ! Ὁ μπάρισμα-Στάθης τὸ πρῶτ', σὰν ἄκουσε τὴν τραγικὴν τοῦς ἱστορίας, γέλασε μὲ τὴν καρδιά του, βέβαιος πὼς τὰ φοβερὰ ἐκεῖνα θεριά εἶτανε τσακάλια, πού κατεβήκανε κοπάδι ἀπ' τὸ βουνὸ πάνω στὸ κυνήγι κάποιος καμαρωμένης νύφης !... Ἡ μάννα τοῦ Γιάννη γύρισε σπῆτι μισαποθαμένη, τρελλὴ ἀπ' τὸ φόβο τῆς, κ' ὅλη τὴν νύχτα δὲν ἐκλείσει μὰ τι. Θέλοντας καὶ μὴ ξαγρόπνησε κ' ὁ γιατρός μὰ τι τῆς κ' εἶται ξυνὸ τοῦ βγήκε τοῦ δόλιου τὸ πρωτερονὸ κείνο ὑπναράκι τῆς πεζούλας !

(ἀκολουθεῖ)

ΦΙΛΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Κολέ μου «Νουμᾶ»,

...Τελευταῖο ἀπ' ὅλα διάβασα τοῦ Ποιητῆ μας τὸ Ἀ' εἶδος «Βιβλία γιὰ τὰ παιδιὰ» καὶ γιὰ μὴ στιγμὴ ἀιστάνθηκα πάλι ὅλη τὴ φούρια τοῦ πρῶτου ἐνθουσιασμοῦ ὅταν πρωτομπήκα στὴ Δημοτικὴ ἐκείνος μάλιστα ὁ πορτάφρος πὸν μιλάει γιὰ τοὺς ἀμμοκοντόρους τῆς πέννας (πετυχημένους χαρακτηρισμός !) «πὸν γιὰ νὰ σκάψουνε μὰζι μας παίρνουν τὸ τσαπὶ μὲ γαντιφορεμένα χέρια», μὲ ἄναψε κυριολεχικὰ, μὲ συνεπῆρε μὲ τὴ φλόγα τοῦ γύφτικου θυμοῦ του καὶ παρακάτου τί θεῖα λόγια εἶναι καὶ να ἱερῆς ἀγανάκτησις ! Ἐγὼ μὰ καὶ ροζωμένα εἶναι ἐμᾶς τὰ χέρια μας ἀπὸ τὸ τσαπὶ καὶ γιὰ τὸ τσαπὶ. Χτυπάμε, χτυπάτε μας». Σπάνια πολὺ σπάνια θυμώνει ὁ Παλαμᾶς, μὰ σὰ θυμώνει—δὲν ξέρω πὼς μοῦ φαίνεται—παίρνει ἕνα ἱερὸ μεγαλεῖο. Εἶναι ὁ θυμὸς τοῦ Προφήτη.

Τὰ τραγοῦδια τοῦ Ψυχάρη !... Ἀπὸ τὴν πρώτη στροφή κούλας μοῦ χαμογέλασε γνώριμη ἢ πλατειὰ ψυχὴ τοῦ Ποιητῆ τοῦ «Ταξιδιοῦ». Καὶ τὴν τιμημένη ὑπογραφή νὰ μὴν εἶχανε, φαίνεται ἀπὸ δῶ καὶ μίλλια μακριὰ ὁ μεγάλος τραγοῦδιστῆς τῆς ΑΓΑ ΠΗΣ Τὸ «Τρίφυλλο» ὄλο σπαρταριστὸ ἀπὸ νοῦ καὶ κ' ἀ' ὁ δ' ἰ, μὰ ἡ πρώτη καὶ ἡ τελευταία στροφή μοῦ γόμισαν πὸν πολὺ τὸ μάτι καὶ τὴν Ψυχὴ. Καὶ τὸ δεύτερο μέρος του τί τρυφεράδα πὸν τὴν ἔχει! — ἐκείνη ἡ δεύτερη στροφή μάλιστα ἀγγίζει βαθιὰ τὸ λογισμό. «Ὁραῖο καὶ τὸ «Δίφυλλο» μὲ τὸ φυσικὸ καὶ ἄταχο μέτρο του, σύμφωνο μὲ τὸ νόημα—δὲδὼ τὴ βλέπω χειροκλαστικὰ τὴν παρατήρησιν στὴ σημειωσούλα του,—μὰ κ' ἀπ' ὅλη του τὴ ζωντανὴ δρομὴ μὸδικα ἐντύπωση τὸ μαλακὸ καὶ ξαφνικὸ πέσιμὸ του στὸ τέλος. Γιὰ τὸ «Μονόφυλλο» τί νὰ σοῦ πῶ ; Ἀπὸ τὴ στιγμὴ πὸν τὸ πρωτοδιάβασα ἔνωθα σὰ νὰν τὸχα κάπου ἀκουσμένο καὶ δὲ γελοῖονα. Ὑστερα θυμήθηκα στὰ «Ρόδα καὶ Μῆλα» τοῦ «Χάρου τὸ τραγοῦδι». Τὸ ἴδιο μοτίβο ἔχουνε καὶ τὰ δύο. «Ὁποῖος ἀγάπησε ποτὲ του δὲν πεθαίνει», νὰ, ἡ αἰώνια, ἡ μοναδικὴ μελωδία τῆς Ἀρμονίας πού κλείνουνε μὰζι ὅλα του τὰ ἔργα—μόνο πὼς στὸ ἕνα τραγοῦδάκι ὁ Χάρουτας καὶ στ' ἄλλο ὁ Λεβέντης. Τὸ τελευταῖο του μοῦ φάνηκε τὸ δημοτικώτερο ἀπ' ὅλα—σωστὸ τ ρ α γ ο ὄ δ ι. Ἀπὸ τοὺς πρώτους ἴηχους του «Παυλὶ, θανάβουμε ἀψηλά...» σὲ πάει σὲ δνειρο. Τὴν ἐπιγραφὴν του μοναχὰ νὰ διαβάσεις φτερόνεται ὁ λογισμὸς σου : «Πέρα πέρα...» Ἡ τέταρτη καὶ ἡ πέμπτη του στροφὴ ἰδίως, λιγώτερο μελωδικὲς ἀπὸ τίς ἄλλες μὰ πὸν στοχαστικὲς, μὲ κάμανε νὰ σηκώσω πὸν ψηλὰ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου.

Ὁ Ποιητῆς λέμε γιὰ τὸν Παλαμᾶ μας καὶ καταλοβαίνουμε πὼς εἶναι ἐκεῖνος. Τὸ ἴδιο μπορούσαμε νὰ λέμε καὶ γιὰ τὸν Ψυχάρη μας. Ποιητῆς στὴν πὸν πλατειὰ σημασία τῆς λέξεως. Ἡ ψυχὴ του μοναχὰ εἶναι μὴ ποίηση, κάθε του στοχασμοῦ ἕνα τραγοῦδι. Πρὶν τὸν γνωρίσω στὰ βιβλία του, ἀνοῖγα νὰ γίνεται κουβέντα γιὰ τὸ Γλωσσολόγο καὶ τὸν φανταζόμουνε ἕναν ἔξοδ ἐπιστήμονα. Δὲν εἶχα ἰδέα ἀπὸ τὸ Μάγο τῶν «Ρόδων καὶ Μῆλων» πὸν στὰ χέρια του κ' αὐτοὶ οἱ πὸν ξεροὶ καρποὶ τῆς Ἐπιστήμης παίρνουνε τόση νοστιμάδα ἀπὸ τὸ μέτρο τῶ λουλουδιῶν τῆς φαντασίας του. Ἡ φιλοσοφία του, ἕνα ἀτέλειωτο τραγοῦδι,—ὅπως τὸ τραγοῦδι τοῦ Παλαμᾶ, μὰ ἀτέλειωτη φιλοσοφία. Καὶ οἱ δυὸ σὲ μιάζονε σὲν ἔσωτερικὸ κόσμον τῆς ψυχῆς καὶ σοῦ ξεδιαλίνουν, ὁ ἕνας μὲ τὸ τηλεσκόπιο κ' ὁ ἄλλος μὲ τὸ μικροσκόπιο, τῶραχτα μυστήριά τῆς. Ὁ Παλαμᾶς σοῦ τὴ δέχγει τὴν ψυχὴν ἕνα ἐρημικὸ ἀστέρη στὰ τρίσβαθα τοῦρανοῦ, πὸν σὲς θαλασσοβόθιστες ἀχτίδες του τρέμουν ὅλα τὰ πάθη τοῦ γέρον τοῦ Ὄνεα νοῦ—κῆματα φουσκοκίμενα ἀπὸ τῶ γέρον πὸν κατεβαίνει ἀπ' τὰ βουνὰ καὶ φέρνει μὰζι ὅλο τὸ δεινρῶνε τὸ ψιθῆρισμα κ' ὄλων τῶν πουλιῶν τὸ κελᾶδημα Μυῖς πλάσσης ἀλάκαιρη ζωὴ περνάει μὲς ἀπὸ τίς κυματοσυμγόμενες ἀχτίδες τοῦ ἀστεριοῦ καὶ βουίζει στὴ βαθύφωτη ἄρμονία του. Ὁ Ψυχάρης σοῦ τὴ δέχγει τὴν ψυχὴν ἕνα ὀλοτρέφερο λουλούδι θαματολόουδο πὸν μέσα του σπαρταράει ὁ σφυγμὸς ἀλάκαιρος τῆς φύσεως. Στὸ σπῆρο του τρέμει ἀκόμα τὸ καρδιοχτύπι τῆς γῆς, στὰ φύλλα του κρυφοαἰμῶνεται οἱ μουσικὲς ἀνατριχίλλες τοῦ φεγγαριοῦ μὲ τίς φλο-

γερὲς λαχτάρους τοῦ ἡλιου. Ὅλα τὰ χρώματα κ' ὅλα τὰ γέματα τῶχουνε λουσιμένο μὲ τὰ δάκρυα τους· ὅλα τὰ χρώματα τῆς αἰγῆς καὶ τοῦ δειλινοῦ χυμῆνα στὴ βαθύστεναχτη ἄρμονία τοῦ μέρον του. Καὶ κλαίει καὶ στεναρίζει τὸ λουλούδι κ' ὁ στεναγμὸς του—στεναγμὸς καὶ κλάμα ὅλης τῆς φύσεως. Ἐτοὶ καὶ στὸ καρδιοχτύπι ἐνὸς ἀνθρωποπολούλουδου γροικᾶς νὰ χτυπάει ἡ καρδιὰ ἀλάκαιρη τῆς ἀνθρωπότητος—μέσα του κλαίνει οἱ αἰῶνες οἱ περασμένοι. «Κλαίγῃ, κλαίγῃ Μαρία-Ἐλένη, τὸ κλάμα σου εἶναι κλάμα κοσμικόν».

Ὁχι, δὲν εἶναι ποιητῆς, δὲν εἶναι φιλόσοφος ἐκεῖνος πὸν χάραξε αὐτὲς τίς δλότρομες γραμμῆς. Εἶναι ζωγράφος πὸν αὐτὸς μόνος ξέρει νὰ ζωγραφίζει τίς πὸν λεπτεῖς ἀπόχρωσες τῆς ψυχῆς, εἶναι μουσικὸς πὸν αὐτὸς μόνος ξέρει νὰ τονίζει τὰ πὸν ἄδριστα συναισθημάτα τῆς. Ἀδύνατο ἢ φαντασία νὰ δνειρευτεῖ λεπτότερο ψυχολόγο. Ἡ ποίησίν του σὰν τὸν αἰθέρα. Ἐτοὶ γαλανὴ καὶ διάφανη, εἶται βαθεῖα κα ἀπέραντη.

Πάτρα 20.10.08.

ΜΥΡΙΑΔΑ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΞΩ ΚΟΣΜΟ

Ἡ ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ Ἡ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

— Τὸ 1909 θὰ γιορτάσῃ ὁ κόσμος τῆς Ἐπιστήμης καὶ μὰζι τοῦ, πὸν πλατῆς ἀπ' αὐτόν, ὁ κόσμος, πέρα ὡς πέρα, τῶν ἰδεῶν, μὴ γιορτῆ μεγάλῃ. Τὸ μῆνα Θεριστῆ τῆς χρονίας πού θὰ μᾶς ἐξῆθ συμπληρώνονται τὰ ἑκατὸ χρόνια ἀπὸ τότε πού γεννήθηκε ὁ Darwin. Κι ἀκόμα, τὸν ἴδιο καιρὸ, συμπληρώνονται πενήντα χρόνια ἀπὸ τότε πού πρωτοφάνηκε τὸ ξακουσμένο σύγγραμμα τοῦ ἴδιου τοῦ Δαρβίνου γιὰ τὴν ἀρχὴ τῶν εἰδῶν, τὸ σύγγραμμα πού εἰδειξε στὴν ἐντέλεια τὴν ἀλήθεια τῆς θεωρίας τοῦ ζετυλιμοῦ, καὶ τῆς δυνάμης πού μεταμορφώνει τὰ ὄντα, κ' ἔμπασε σὲ νέο δρόμον τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευνα. Τὰ δύο τοῦτα σημαντικὰ γεγονότα, πολὺ πὸν σημαντικὰ κ' ἀπὸ τοὺς πόλεμους κ' ἀπὸ τίς νίκες τῆς πολιτικῆς, εἰτοιμάζεται νὰ τὰ πανηγυρίσῃ, μὲ τὴ λαμπρότητα πού ταιριάζει, ἡ πατρίδα τοῦ Δαρβίνου.

Καὶ μὴν ἄλλη χαρὰ θὰ χαροῦνε, τὸ χρόνο πού θὰ μᾶς ἔρθῃ, τὰ ὠραία γράμματα καὶ οἱ ὠραῖες τέχνες, ὅχι στὴ Γαλλία μοναχὰ, μὰ παντοῦ ὅπου ποτιζονται καὶ δοξάζονται, καθὼς τοὺς πρέπει, τὰ θάνατα λουλούδια τὰ ποιητικὰ. Τὸ Φλεβάρη τοῦ 1909 κλειοῦνε πενήντα χρόνια ἀπὸ τὸν καιρὸ πού πρωτοφάνηκε ἡ «Μιρέγια», τὸ ἀριστούργημα τοῦ μεγάλου προθηγγιανοῦ ποιητῆ, τοῦ Μιστραλ. Μεγαλόπρεπα θὰ γιορταστῇ τὸ πενήνταχροῖον τῆς Μιρέγιας. Στὴν Ἀρλη τῆς Προθηγγίας θὰ στηθῇ τὸ ἀγαλμα τοῦ Μιστραλ κ' εἶται ζωντανὸς ὁ ποιητῆς θὰ παραταθῇ στὴν πὸν τρενὴν τιμὴ πού δόθηκε ἐνὸς ἀνθρώπου νὰπολάψῃ.

Καὶ στὴ Ρουσία γινέκανε χαρακτηριστικὰ πανηγύρια, μὰ καὶ λυσασμένοι καυκάδες, ἀπὸ τὴν ἀφορμὴ τῶν ὀδόντα χρόνων πού ἐκλείσει τὸν περασμένον Αὐγουστο ὁ Τολστόης. Μέσα στοὺς λογῆς φωτισμένους κύκλους τῆς πατρίδας του, κανεὶς δὲ βρίσκεται πού νὰ μὴν ἀναγνωρίσῃ τὴν ποιητικὴν μεγαλοφυΐα του καὶ νὰ μὴν πιστεύῃ πὼς εἶναι ὁ ἐπικὸς συγγραφέας τοῦ «Πόλεμου καὶ τῆς Εἰρήνης», ὁ μεγαλῶτατος λογοτέχνης πού φάνηκε ὡς τώρα στὴ Ρουσία κ' ἕνας ἀπὸ τοὺς πὸν μεγάλους τῆς Εὐρώπης. Μὰ καὶ κανένας σχεδὸν δὲ βρίσκεται πού νὰ παραδέχεται τίς θεωρίες—ὅσο κ' ἂν εἶναι σεβαστῆς